

Att stå upp för äktenskapet

Äktenskap är ganska komplicerat – och inte bara att leva i. I äktenskapets historia blandas nämligen många olika element: kulturella, juridiska och religiösa. Det kan därför vara svårt att hålla isär vad som är vad. Under lång tid, egentligen sedan den katolska kyrkan fick en fast struktur i landet, har äktenskapet i Sverige administrerats av kyrkan, och kyrkan har gett tolkningsramen för den innehållsliga förståelsen av det. Lite förenklat: till giftermål har hört präst och kyrka, lika säkert som ringar och brudklänning. Kyrkan i Sverige administrerade äktenskapet, sammanvigde män och kvinnor till livslång trohet, långt innan det fanns en stat med tillhörande äktenskapslagstiftning. Det betyder också att den uppfattning som senare lagfästes var kyrkans uppfattning, given samhället »till låns», för samhällets bästa.

Först i nutid har denna situation ändrats. Idag ingås majoriteten av äktenskapen utan kyrkans inblandning, och även upplösandet är en strikt juridisk sak. Kyrkans äktenskapsuppfattning var tidigare också statens, men idag har läget förvandlats till det motsatta: statens uppfattning förutsätts också normera Svenska kyrkans. Sekulariseras statens äktenskapsuppfattning, förväntas kyrkan följa efter.

Det är idag lagstiftaren, det vill säga Sveriges riksdag, som definierar vad äktenskapet är, och Svenska kyrkan tycks sedan 2009 vara nöjd med denna ansvarsfördelning. Så länge hon får möta människor, bidra med ett högtidligare ritual och vackra byggnader etc., har hon inga direkta synpunkter på vilket slags äktenskap hennes präster tvingas administrera. För en del kyrkliga företrädare tycktes det nämligen vara en viktigare fråga att Svenska kyrkan hade kvar vigselrätten, än vilket äktenskap denna rätt reglerar. Ett sådant synsätt är inte hållbart i längden – det skapar frustration bland prästerna och ett välförtjänt förakt från människorna.

Men är det då någon skillnad på ett äktenskap som ingåtts i kyrkan eller i stadshuset? På ett sätt inte. Äktenskapet är också enligt kristen tro en i skapelsen av Gud nedlagd ordning, lika för alla. Människor gifte sig också före kyrkans ankomst till Sverige. Däremot finns det en specifik kristen förståelse av äktenskapets innebörd, som innebär att äktenskapet är ett frivilligt, livsvarigt och fruktsamt förbund mellan en man och en kvinna, och att det genom att infogas i den bedjande kyrkans sakramentala verklighet blir en del av de sammanvignas efterföljelse av Kristus. Genom Kristi välsignelse och närvaro blir man och hustru nådemedel för varandra.

Men tänker Svenska kyrkan så längre? Vittnar inte hennes senare diskussioner och beslut om att Svenska kyrkan *de facto* saknar en med andra kyrkor gemensam och specifikt kristen förståelse av äktenskapet och dess innebörd? De motstridiga synpunkterna i fråga om välsignelse av homosexuella relationer och samkönade äktenskap visar tydligt att en sådan samsyn saknas. Ett argument för att följa staten här gick ut på att, eftersom äktenskapet enligt vår lutherska syn är en borgerlig ordning, knuten till skapelsen, kunde inte bibeln och kyrkans tolkningstradition anföras mot förändringen.

Naturligtvis är äktenskapet en skapelseordning, men det betyder inte att det kan se ut hur som helst, att det kan vara köns- eller antalsneutralt. Det som är skapelsegrundat, föreningen mellan en man och en kvinna i livslång gemenskap, blir inte mindre givet av Gud bara för att det främst är grundat i skapelsen och inte i bibeln – det finns nämligen något som heter naturlig lag, och det är den äktenskapet vilar på. Moderniteten erkänner dock ingen naturlig lag, allra minst given av Gud. Det som i sen tid har gjorts till grund för äktenskapet är den romantiska kärleken mellan makarna – inte deras livsvariga förbund om trogen sammanhållning, barnalstring och en trygg miljö för barnens uppfostran, eller betydelsen av allt detta för samhällets fortbestånd.

I samband med beslutet om enkönade äktenskap hävdade dess förespråkare, att de slog vakt om äktenskapet. Genom att också enkönade par skulle kunna ingå äktenskap skulle fler äktenskap ingås och troheten förmeras – varför nu troheten skulle öka automatiskt till följd av en ceremoni? Sannantaget skulle äktenskapet som sådant stärkas. Liknande resonemang har nyligen hörts bland argumenten för s.k. *drop in*-vigslar. Kyrkan står upp för äktenskapet, heter det, och detta säkras genom att genomföra så många vigslar som möjligt.

I själva verket vittnar denna praxis om motsatsen. När vigselfamtalen förkortas och akten utförs enligt en löpande-band-princip, kan ingen påstå att detta innebär att man tar vigseln på större allvar. Om syftet i stället vore en önskan om medialt genomslag, eller att ge statistiken en knuff, då har man lyckats. Men sådana överväganden är knappast värdiga ett tänkande prästerskap.

Drop in-vigslarna har dock lockat många brudpar, kanske framför allt sådana som tänkt gifta sig men där det inte har blivit av, och säkert har de upplevt sina vigslar som djupt meningsfulla. Det är en olycka när den förutfattade meningen är att kyrkbröllop är liktydigt med stort och dyrt, och så hindrar kyrklig vigsel. Det visar att det finns ett behov av att tydligt erbjuda enklare former för vigsel, och detta är nog den verkliga lärdomen kyrkan kan dra av detta *drop in*-experiment.

Men vill Svenska kyrkan stärka äktenskapet och dess ställning, då måste man för det första tydligt definiera vad man menar att ett äktenskap är, och till det räcker inte den statliga lagstiftningen. Det är ohållbart att överlåta innehållsbestämningen till opinioner i samhälle och riksdag, men fortsätta att administrera riterna som om inget hade hänt. För att utmejsla denna uppfattning vore det kanske varit till hjälp om Svenska kyrkan inte har vigselrätt. Utan en sådan skulle man inte kunna stödja sig på statens uppfattning. Att Svenska kyrkan idag, till skillnad från andra samfund, har krav på sig att viga alla som efterfrågar vigsel är helt absurt, men visar att staten förutsätter att kyrkan inte har en egen uppfattning.

För det andra behöver man utveckla sätt att förbereda par som önskar ingå äktenskap, exempelvis äktenskapsskolor, och sådant som kan hjälpa par som lever i äktenskap. Det kan också handla om att utveckla äktenskapsrådgivning och erbjuda former för det som tidigare kallades medling, dvs. hjälpa de par vars äktenskap råkat i svårigheter. Att kyrkan toge konkret och uthålligt ansvar för de par man sammanviger – det vore att ta kyrklig vigsel på allvar och stå upp för äktenskapet.